

Naj važniše kmetijske resnice za ljudsko šolo,

spisal *Fr. Govekar.*

(Dalje.)

Vpr. Kteri so obstojni deli zemelj?

Odg. Obstojni deli zemelj so organski in neorganski. Tega se prepričamo, ako deržimo na noževem koncu (špici) perst nad plamenom. Naj prej je perst černa, kar priča, da je v njej ogele; pozneje, ko je ogele zgorel, je perst sivkasta ali bolj rudečkasta, ter je zeló enaka pepelu.

V. Iz česa se pa naredé organski deli zemelj?

O. Poglavitno postanejo organski deli zemelj iz korenin odmerlih rastlin, iz sognjitih teles raznih živali in iz gnojja.

V. Je li organskih snov veliko v zemljah?

O. V šotni zemlji jih je dostikrat tri četertine, v rodovitni poljski zemlji pa komaj deseti ali dvajseti del.

V. Čemu pa so organski deli zemelj?

O. Organski deli zemlje, kteri v njej strohne in razpadejo v amonijak in ogelnokislo apno služijo rastlinam v živež.

V. Ali se po obdelovanji zemlje (po poljedelstvu) organski deli zemlje množé ali manjšajo?

O. Ako zemljišče le málo gnojimo, dostikrat orjemo, da rodi sad, tedaj se ti deli manjšajo; ako pa polje dobro gnojimo, ali pustimo ledino, ali za praho, ali za pašo, tedaj se pa množé organski deli zemlje.

V. Od kje izvirajo pa neorganski deli zemlje?

O. Neorganski deli zemlje se narejajo iz terdih kamenjev, kakor so granit, apnenik, glina itd., kteri na zraku preperé in razpadejo.

V. Ali je v vsakem zemljišču kaj tacih delov?

O. V vsakem zemljišču so taki deli.

V. Kako pa se imenuje zemlja, v kteri je posebno veliko prej imenovanih snov?

O. Ako je zemlja iz drobnega peska, kterega s prostimi očmi ločiti ne moremo, ali pa če je ilovica namešana z letečim peskom, tedaj se imenuje peščena zemlja. Taka zemlja je rahla, ter se lahko obdeluje; barve je rumene ali sive, v njej rada raste vsaka rastlina, ktera ljubi rahlo zemljo, posebno, če je dobro gnojena in primerno vlažna. Ako je pa dva dela ilovice in en del peska zmešano, tedaj se pa imenuje taka zemlja ilovica ali ilovnata zemlja. Barve je razne, zavoljo več ali manj primešane zemlje.

Ilovica je vedno merzla, in če se tudi močno gnoji in rastline skerbno obdelujejo, vendar ne donaša še popolnih pridelkov. Je pa zemlji primešano večino ogelnokislega apna, tedaj se potem imenuje apnena zemlja. Taka zemlja je rahla in lahka in šumi, če se na njo vode vlije. Barve je navadno sive ali bele; raste pa na nji vse, kar v peščeni zemlji dobro plenja. Zgolj apno pa ni pripravno za obdelovanje, kakor tudi gola ilovka ali goli pesek ne.

V. Ktere verste zemelj se najlaže in najeeneje obdelujejo?

O. Lahka zemlja, na katerej ječmen in enaki sadeži bogato plodé.

V. Ker rastline za svojo rast vodé potrebujejo, tedaj je jako mokra zemlja gotovo zelo vgodna rastlinam.

O. To pa že ne; preobilno vodé v zemlji zaderžuje rastline v rasti, in se mora zato iz zemljišča odpravljati.

V. Kako se odpravlja voda iz zemljišč?

O. Voda se iz zemljišč odpravlja, tako, da ni treba zemlji odvzeti prave vlage in zraka, po kamnatih jarkih, lesenih ali šotnih odvodih, najbolje pa po cevni drenaži. Ker se more naprava odvodov z valjastimi cevmi prav malo široko izpeljati, pride to tudi precej cenejša od jarkov s kako drugo robo.

V. Ali je na lahki ali na težki zemlji drenaža potrebna?

O. Ker navadna ilovica ali težka zemlja vodo bolj prideržuje, kakor peščena zemlja, tedaj tudi ta drenaže bolj potrebuje; kar pa peščena zemlja, dasiravno je na verhu lahka in suha, pa more v globočini dostikrat veliko vodé zbirati, ktera je rastlinam škodljiva, tedaj tudi taki zemlji drenaža ne škoduje. Sploh pa naj se pri napravljanji drenaž naj prej na tanko preišče vzrok škodljive zamake, in še le potem naj se voda odpeljuje ali drenaža napravi.

V. Kako globoko in pa kako naj se napravi drenaža.

O. Drenaža ali cevi naj se naj manj 36 palcev globoko položé, da se tako more več virov skup stekati, in se stroški zmanjšajo.

V. Zakaj pa tako globoko?

O. Zato, da se drenaža pri oranji ne poškodeje, in da zamorejo korenine rastlin potem v rahli zemlji globokeje poganjati in rasti.

V. Kako globoko pa segajo n. pr. korenine nekterih rastlin?

O. Korenine listnatih rastlin poganjajo 9 — 12 palcev, korenine od lanu, detelje itd. segajo dostikrat 3 čevlje in še celó korenine od repe v rahli zemlji segajo do 2 čevlja globoko v zemljo.

V. Ali pa z drenažo drugega ne nameravamo, nego samo odpeljavanje vode?

O. Po drenaži zemlja deževnico ložeje popije, in s tem pride tudi čisti zrak v zemljo; zemljini deli lažje in hitreje preperé, ter postanejo tako rastlinom prej pripravniša hrana. Drenažni svet pa tudi v suhih letih manj suše terpi, mimo tistega, ki vedno malo moče dobiva iz globočine, kjer pri veliki solnčni vročini vlaga toliko izhlapi, ter se zemlja toliko ohladi, da rastline ob enem od zgoréj od solnčne pripeke, od spodej pa od zemljinega hladu terpé in poginjajo. Skozi drenažo pa gorak in vlažni zrak v zemljo prihaja, se pri mali zemljini gorkoti ohlaja, in tako rosnato vlažno zemljo pod verhom napravlja.

V. Zakaj pa dostikrat kmetovalci težko zemljo pusté neobdelano?

O. Zato ker obdelovanje tolike stroške in toliko truda prizadene, da se potem kmetovalcu stroški in trud s žetvijo ne splačajo, ampak mu edino zgubo donasajo.

V. Ali se pa ne dá tako zemljišče nikakor popraviti in zboljšati, da bi se lažje in ceneje obdelovalo?

O. Dá se popraviti in zboljšati, in sicer po drenaži, in ako se globoko orje ter primeša apna in laporja. Po tem načinu se letni obdelovalni stroški zmanjšajo, ker se potem zemljišče lažje in prej obdela, ter postane rodovitniše od prej. Veliko tisuč oralov zemlje donasa dandanes bogate pridelke, katero je prej, dokler se niso tega prekoristnega poboljšanja zemlje poprijeli, prazno in pusto ležalo in nikakoršnega hasna donasalo. Da bi le skoraj sleherni gospodar, kateri ima taka zemljišča, pridno in zvesto rabil drenaže!

(Dalje prih.)

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

10. Tretji učenjak, ki mu je posebej presodil slovnico, bil je mojster njegov sam, „patriarcha“ Dobrovský. Pisal mu je (po nemški) takole:

V Pragi 12. avg. 1826.

Visokočastitljivi, Visokospoštovani Gospod Profesor!

Poslali ste mi Svojo lepo slovnico (Lehrgebäude) slovenskega jezika, meni jako prijetno darilo, za katero bi se Vam že zdavnej bil mógel zahvaliti. Dobil sem jo precej pozno, ko so jo knjigarne že imele, in na to se me je majniká po prehlajenji lotila neka vročnica, ktere sem še znebil le prav počasi. Prebrati sem pa hotel prej